

Papp Miklós *A jó és a rossz között - Az életvezetés etikája* című könyve alapján

A lejtőről szeretnék beszélni és ehhez segítségül hívom Papp Miklós atyát. Nagyon ajánlom az írását: *A jó és a rossz között - Az életvezetés etikája* a címe a görögkatolikus pap könyvének.

Több dolog miatt szeretnék most a lejtőről beszélni:

- ✓ Ahogy itt körülnézek köztetek és ismerem jó néhányatok házasságát, aktuálisan senkit nem veszélyeztet a lejtő. Akkor miért szeretnék mégis erről beszélni? Mert Szent Pál azt mondja, hogy *Aki áll, vigyázzon, hogy el ne essék!*
- ✓ A saját életemben megtapasztaltam már ezt a lejtőt, majdnem a lejtő aljáig sikerült érnem.
- ✓ Ha látunk valakit, aki ezen a lejtőn halad, akkor azt vegyük észre. A Jóisten nem véletlenül adott bennünket egymás mellé. Ragadjuk meg a kezét annak, aki elindult lefelé ezen a bizonyos lejtőn!

A bűn általában azzal kezdődik, hogy elképzeljük. Mindig a gondolattal kezdődik el a lejtő.

Senkit nem akarok ijesztgetni és nem azt akarom, hogy mindenki magára ismerjen, hogy melyik fázisában tart a lejtőnek. Nem negatív hozzáállás, hanem megelőző etika, megelőző szeretet akar lenni, hogy ne a saját vagy mások kárán tanuljunk, hanem a tanulás által tanuljunk.

Az ember nem mindenestül romlott. Az ősbűn megsebezte az embert, megsebezte az istenképmást benne, de eltüntetni nem tudta. Az ember nem romlott, éppen ezért a halálos bűn vagy a lejtőn való csúszás nem derült égből villámcsapásként jön - hogy egyszer csak én valahogy odakerültem a lejtőnek az aljára -, hanem ez nagyon-nagyon hosszú folyamat. Alapvetően az *alaplöntés zajtalan szétesésével* kezdődik: egyre lassabban, majd egyre örvényszerűbben indulok meg, egyre súlyosabban hömpölygök lefelé ezen a lejtőn.

Aki a kegyelemmel együttműködik, az nem csúszik le. Ha Jézus kezét fogom, nem érkezek meglepetésszerűen a halálos bűnbe. A kegyelem elvesztése nem egyszerű. Nem könnyű kipottyanni Isten kezéből. Nem egy pillanat, hanem egy nagyon hosszú folyamat.

Az ember bízik a jó termésben, bízik a Szentlélek működésében. Az embernek nem kell szorongania, hogy *Jajj, mikor indulok el a lejtőn?* Meg már várja, hogy *Végre már elindultam a lejtőn!* Nem kell szorongani, az ördögnek nincs hatalma fölöttem. Az éberség az, ami fontos. Ahogy egy autó elindul lefelé a lejtőn, az első métereknél még könnyű megállítani különösebb erőfeszítés nélkül, aztán már egyre nehezebb. Ezért fontos az éberség. Éberek vagyunk a gonoszsággal, a gyöngeséggel szemben, - de nem szorongók.

Örvényszerűen egyre mélyebbre kerül az ember. Romlott szívből romlott tettek születnek - maga Jézus mondja a Lukács evangéliumban. Éppen ezért a jó élet felépítése sem derült égből villámcsapás és az elrontása sem, - mindegyik hosszú munka.

Amikor az ember halad a rendes úton, akkor a helyzet urának érzi magát. Tartom kezemben a volánt; tudom, hogy merre tart az életem, hová akarok eljutni, tehát ura vagyok a helyzetnek. A gond akkor van, amikor az ember azt mondja, hogy *ez még nem gond, ez még belefér.* És itt bármire lehet gondolni. Mindenki nézze meg a saját maga életét, hogy mi az, amire azt mondom, hogy ez még belefér, de igazából már nem fér bele.

Elkezd egyre jobban gyorsulni az autó a lejtőn - maradjunk ennél a példánál -, a környezet kontúrjai elmosódnak, egyre nehezebb tájékozódni, egyre nehezebb higgadtan mérlegelni, egyre nagyobb a lehúzó erő. Amikor az ember megsejti, hogy begyorsult, akkor kétségbe esik. Látja azt, hogy ezt máshogy nem fogom megúszeni, minthogy ki kell ugranom az autóból. Ahhoz, hogy kiugorjak az autóból, ahhoz nagy bátorságra van szükség; illetve annak felmérése, hogy ha kiugrom, akkor nagyon meg fogom ütni magam, meg fogok sérülni. Károsodás nélkül nem tudok kiszállni.

Egy másik példa: ha rájöttem, hogy rossz vonatra szálltam és rossz irányba megyek, akkor kevés az, hogy elindulok a vonaton visszafele, - le kell szállnom róla; ha kell, le kell ugranom róla.

Amikor látom, hogy ezt már nem fogom tudni megoldani, akkor jön a pánik: elengedem a kormányt, hátradőlök, most már minden mindegy, jöjjön, aminek jönnie kell. A lejtő vége a katasztrófa, amikor megtörik az élet, meghalnak folyamatok, amikor folyik a vér. A lejtő megköveteli a maga árát.

A spirituális irodalom használja az örvény képén túl a lélek lovait, amikor a lovak elragadnak. A lejtő alja az, amikor az ember a lovak közé dobja a gyepelőt.

A Biblia a kígyó képét használja fel a kísértő kísértésére. Az eleinte ártalmatlan kísértés tovább hullámszik és a végén a szereplők rabbá válnak.

A két végpont a látványos: megcsodálunk egy gyönyörű házasságot, és aztán az ember csodálkozik, hogy ezek hogy váltak el, minden rendben volt náluk. Vagy az évek óta leghűségesebb ministráns, aztán egyszer csak otthagy mindent. Vagy egy jó szakember, aki belefut az alkoholizmusba. Vagy egy odaadó szerzetes vagy pap, aztán egyszer csak megnősül vagy kiderülnek róla dolgok. A folyamatszerűséget szeretném itt aláhúzni: az nem egy látható, hangos. A két végpont közti folyamat az hosszú, a vége a hangos. Közte a „csendben tova harapódzó tűz”.

Nem lehet mindenki mellé egy szakembert vagy lelkipastort állítani, ezért fontos, hogy bizonyos értelemben van öngyógyítás – és ezt nem önmegváltásnak értem, mert az más –, és hiszünk a Szentlélek erejében. Az ember, amíg kézzel tudja tartani az autót, addig képes behúzni a kézféket. Van egy pont, ahonnan már valóban szakemberre van szükség. Alapvetően a szakember mindig Krisztus. Nincs önmegváltás, mindig Krisztus az, aki gyógyít – akár a szakemberen, vagy máson keresztül.

Hiszünk a teremtés jóságában és Isten folyamatosan utánunk jövő szeretetében.

Társfelelősség szerepe. Káint Isten felelősségre vonja: *Hol van a testvéred, Ábel?* És Káin a vállát vonogatja: *Őrzője vagyok én testvéremnek, mi közöm hozzá?* Felelősek vagyunk egymásért. A társfelelősség létezik, ahogy gyerekkorunkban mindannyian megtanultuk az alapvető elsősegélynyújtást (vagy a KRESZ vizsgához kellett), a lelki elsősegélynyújtás ugyanúgy fontos.

A lejtő általános fázisai (általánosítva):

Az ember nem hirtelen lény. Életünket egyetlen rossz tettel nem tudjuk elrontani, mert az már egy kifejelete egy folyamatnak. Egy derült égből villámcsapásnak tűnő tett már egy folyamat végkövetkezménye.

Látjuk Krisztusnál, hogy felkarolja a halál küszöbén álló asszonyt, akit halálra akarnak ítélni. Nem engedi, hogy bármilyen súlyos bűn után az egész élet halálra ítélt élet legyen. Krisztus mindig utánam jön.

Amikor a gazdag ifjú kérdezi, mi az a jó, amit meg kell tennem, hogy üdvözüljek, Jézus azt mondja, hogy folyamatosan tegye a jót, magyarul, hogy tartsa meg a parancsokat minden nap újra és újra.

Az első fázis ezen a bizonyos lejtőn a jó alaplöntés elgyengülése, aminek a megnyilvánulása az **ima abbahagyása**. Láthatatlanul kezdődik, gyengül meg ez a pozitív alaplöntés.

Alaplöntésen azt értem, hogy tudom hova tart az életem, hova akarok eljutni – ami alapvetően a Mennyország –, és ahhoz, hogy én oda eljussak, hogyan kell élnem. Ehhez kell egy alaplöntés, amit nevezhetünk megtérésnek is, – mindenképp egy döntés Krisztus mellett, Isten mellett. Ehhez kell táptalaj, ahova ez a jó alaplöntésünk akár naponta vissza tud nyúlni. Ez pedig az ima: ahova naponta visszanyúlok, amiből naponta táplálkozom.

A lecsúszás legelső tünete a belső világ, a gondolatnak az összeomlása. Az ember elfordítja a tekintetét ezekről, és valami mást kezd el keresni. Valami izgalmasabbat. Meggyöngyül a jóra való irányultsága. Elhomályosul a horizont, kevésbé intenzíven vonzzanak azok a célok, amelyek addig vonzottak. Már nem olyan kihívás a munka, nem olyan izgalmas a házasság, tompul az élet öröme. És akkor keresek valami mást. Ez nem feltétlenül személy, lehet akár ártatlannak tűnő hobbi, ami után az ember rabbá vagy rabszolgává válik.

A lejtő a gondolatvilág elrontásával kezdődik. Ahogy mondtam, a bűn mindig ott kezdődik, hogy elgondolom, elképzelem, elidőzők nála. Nem az a baj – ahogy mondják – ha a madár az ember fejére száll (a kísértés), hanem az, ha fészket rak. Amikor én jól érzem magam vele, és hagyom, hogy irányítson.

Amikor abbahagyom az imát, megjelenik a belső káosz. A lecsúszás első jele hívő embernél az imádságnak az elhanyagolása. Már nem akarok az Atya elé állni naponta, az Ő tekintetében megfürödni. Nem akarom Krisztus barátságát, a Lélek jóra vezető dinamikáját, gyengéd hangját, a Szentírás rendszeres olvasását, a szent helyek látogatását, a templom fontosságát. Pedig ez mindaz, ami ébren tartja számomra a Krisztussal való kapcsolatomat, találkozásomat.

Az imádság mindig összetekintés, összenézés Krisztussal. Gondoljunk a Rubljov ikonra, ahogy a Szentháromság személyei egymásra tekintenek.

A lecsúszás első tünete, amikor elfordítom a tekintetemet Krisztus tekintetéről. Nincs kedvem imádkozni, halogatom a gyónást, nem megyek el szentmisére, – mindig találok valami okot vagy munkát stb.

Mikortól kell, hogy elkezdjen villogni a piros lámpa, hogy gond van? A Trulluszi zsinat azt mondja a 80. kánonjában, hogy aki három hétig nem vesz részt liturgián,

nincsen itt közösségben, valamennyire kizárta magát az Egyháztól. Tehát három heti hanyag ima, liturgia elmulasztása – ezt nevezhetjük a lecsúszás kezdetének. Amikor hallom valakitől, hogy furcsa elszólásai vannak a hitről vagy az Egyházzal, vagy a közösségről – erre érdemes odafigyelni, hogy a lámpa elkezdjen villogni.

Ezzel együtt jár a **kontrollszemélyek kerülése**. Amikor nem szívesen jön el a nagy családi összejövetelekre; amikor kerüli a templomi közösséget; alig várja, hogy hibázzon a testvére, hogy ő meg tudjon sértődni, okot találjon arra, hogy ő miért nem megy már oda, keresi a másikban a hibákat, ami megint csak az ő mentségére szolgál. Űrügy lesz a megsértődés. Végre a magam életét élhessem, nekem is van jogom ehhez stb. Éppen ezért a lecsúszó ember sértegetésén nem szabad megsértődni, bármennyire is sértő, amit mond és fáj. Ez igazából mind az ő kapaszkodása.

Elkezd olyanokkal barátkozni, akik ugyanúgy csúsznak a lejtőn, mint ő. Olyan emberek társaságát fogja keresni, akik hasonló módon, hasonló problémák között vergődnek.

Vagy jön a virtuális világ, amikor interneten, társas oldalakon, blogokon lóg – ott keresi azt a biztonságot, amit eddig a másik oldal adott.

Sorstársak, zarándoktársak vagyunk. Házas közösségben, de egy templomi közösségben is igenis felelős vagyok a másikért. Nagyon fontosnak tartom – hasonlítunk a hegymászáshoz –, hogy amikor a másik lemarad, elfárad, vagy elszakad a kötél, akkor nem az a dolgom, hogy felülről leordítsak, hogy *Nem igaz, hogy nem bírsz jönni! Szedd már össze magad! Hogy lehetsz már ilyen?* Hanem vissza kell menni hozzá, odaülni mellé, és utána együtt kapaszkodni tovább.

Nem azt mondom, hogy lecsúszok az ő szintjére és elindulok vele együtt a lejtőn, csúszunk együtt – nyilván nem erről van szó –, hanem a mellé való ülésről. Empátia, hordozom őt és ott vagyok mellette és menjünk együtt tovább.

Sok példa jut eszembe, az egyik: sérült gyerekeknél történt egy futóverseny, amire komolyan készültek. 100 métert kellett körbefutni és az egyik sérült kisfiú különösképpen készült és szerette volna nagyon megnyerni a versenyt. Elkezdődött a verseny és rögtön az élre került, aztán amikor már majdnem a célba ért, akkor meghallotta, hogy a mögötte levő megbotlott és elesett. Megállt, visszament hozzá és felsegítette, majd együtt mentek át a célvonalon – immár utolsóként.

Kinek a világa sérült? A miénk vagy az övé? Egy rendes olimpián, de még egy paraolimpián is elképzelhetetlen lenne az ilyen.

Létezik a spirituális irodalomban a *Correctio fraterna* kifejezés – testvéri figyelmeztetést jelent.

A szeretet 9 lépcsője arról szól, hogy akkor adjak a másoknak kihívást, hogyha meghitt a kapcsolatunk. Olyan mértékben adhatok a másoknak figyelmeztetést, kihívást, amilyen mértékben meghitt a kapcsolatunk, mert különben leperreg róla, és még nagyobb törés áll be a kapcsolatunkba. Ugyanakkor azt is kell látni, hogy a bűnben élő testvért, ha nem figyelmeztetem, részesévé válok a bűnének – ez egyértelműen benne van már az Ószövetségben is. Ez a világi hívőnek az általános papi szolgálata. Aranyszájú Szent János a világi hívő embert hídnak nevezi: a világi hívő közelebb lehet a sok készülő bűnhöz, alkalomhoz, testvérhez.

Ha a toleranciára hivatkozva nem teszek semmit a lejtőn lecsúszó testvéremért, - ott a saját felelősségem is felmerül.

Kinyújtott kéz. Amikor Péter süllyed, azt írja az evangélium szó szerint, hogy Jézus megragadta a kezét. Kinyújtott, sőt, ha kell megragadó kéz!

Életfegyelem lazulása: az időbeosztásom, a javak beosztása, a pénzbeosztásom, a testemmel való törődés, a munkamódszereim, a menetrend az életemben. A belső világ fegyelmezése rendül meg, amikor a gyepelő lazul.

Az időbeosztásnak a szétesése az egyik legfontosabb szeizmográf. Amikor fontos feladatokra nem jut idő, kapkodok, mindenhol elkezdek. Vagy éppen vánszorgok.

Ez kiül természetesen az emberekkel való bánásmódban, de kiül az étkezésben, az alkoholhoz való nyúlásban, a „kockulásban”, az internetezésben és természetesen ott van a szexualitásban - a testi gyöngédség azonnal jelző faktor. A test a barátunk, az azonnal jelez, ott is el kezd villogni a lámpa, ha baj van.

Ott van az anyagiakkal való bánásmód. Akár vásárlási kényszer, hogy folyamatosan mennem kell valamit venni: még ez hiányzik, meg az. És már tudom, hogy legközelebb mi kell nekem. Kompenzálás ékszerrel, technikai eszközökkel, kutyákkal.

Nem az a cél, hogy az életem minden területén tökéletes rend legyen, - ilyen sose lesz. A görög tökéletesség, ami kicsit az Egyházat is megfertőzte – azt hisszük, hogy az a szent, aki tökéletes, holott nem. A Bibliában együtt nő a konkoly a búzával, és ez nem megalkuvás a bűneimmel, hanem tudom azt, hogy én sosem leszek úgy tökéletes, hogy hiba nélküli. A konkoly mindig is ott lesz az életemben és küzdök ellene természetesen, naponta felveszem a harcot, de sosem leszek tökéletes. Sose lesz olyan, hogy minden ki van pipálva az életemben, és az életem minden területén abszolút rend van.

Keresztény emberként az a fontos, hogy a csapásirány jó legyen. A csapásirány Krisztusra mutat az életemben, hozzá és felé tart. Lehetnek kilengések, elesések - de

a csapásirány az jó! Nem a hibátlanság, hanem a fő gyümölcsök megtermése a lényeg.

Lelkiismeret tompulása. Összezavarodik a lelkiismeret ítélőképessége. Ezért van az, hogy egy öngyilkos merénylő a lelkiismeretére hivatkozik, de az már egy összezavarodott, szétesett lelkiismeret. Addig, amíg a lelkiismeret iránytűje az igaz utat mutatja, addig igazából arrafelé akarunk menni. Azonban ha az iránytű átáll, a lelkiismeretem átáll, akkor az életvezetésem is átáll, más irányba megy. Ha a lelkiismeretem összezavarodott, akkor még nehezebb lesz visszatalálni az autentikus énemhez, igazi önmagamhoz. Éppen ezért a lelkiismeretre nagyon kell vigyázni, de tudnom kell azt, hogy a lelkiismeret nagyon lassan áll át, lassan romlik el – hosszú út ez.

A Biblia tökéletesen írja le a folyamatot: a kígyó elkezd „fonogatni a maga kis bizniszét”, azt mondja az Istenre, a jóra, hogy nem jó. *Tényleg akkora szemét az Isten, hogy egyetlen fáról sem ehettek? Hát azért nem akkora szemét – mondja Éva – mert csak egy fáról nem ehettünk,* – de akkor is belemegy a játékba.

Az Istenre, a jóra azt mondani, hogy nem jó. És a rosszra azt mondja, elhiteti, hogy nem is annyira rossz, ez még belefér – itt van a lejtőnek egy újabb foka. Amikor a fehéret lassan befeketítjük, és a feketét elkezdjük árnyalni, hogy nem is olyan fekete. Van, amiről nem szabad a kísértővel vitát nyitni – egyszerűen nem állok vele szóba.

Folyamatról van szó: már nem sétál együtt Istennel, már nem keresi az Ő jelenlétét, az Ő közelségét. Elkezd lanyhulni az addigi szent meggyőződése az életdöntésében, elkezd keresni a jóban a rosszat, elkezd megmagyarázni magának, hogy a bűn miért nem bűn, miért is nem olyan nagy dolog.

A gonosszal először mindig fejben paktálunk le, és csak azután cselekszünk. Mindig minden fejben dől el. Jézusnál azt látjuk a kereszten, hogy fejben volt erős és a Getszemáni kert imája segítette őt ebben. Ő fejben döntötte el, hogy az Atya akaratát cselekszi. Testileg összetörték, de fejben volt erős.

Nem egyezkedek a kígyóval. Ezt a belső világot óvom minden áron. A fejben való lepaktálás a banánhéj, ahol az ember el tud csúszni.

A II. Vatikáni zsinat azt mondja, hogy a lelkiismeret egy szentéj, a Szentlélek temploma, ahol hangzik újra és újra az Isten hangja, ahol állandóan hív. És a legelvetemültebb ember sem tudja ezt a hangot elnyomni magában. Ez a hang újra ott van, Isten sohasem mond le az emberről!

Ezután ott van a **váltás igénye**: csúszok a lejtőn, de folyamatosan ott van bennem a vágy, hogy ebből kiszálljak. Ki kéne ugrani ebből a bizonyos autóból.

Isten nem egyszer hív megtérésre, a lecsúszó embert körülveszi az ő irgalmával, szeretetével, sosem mond le az emberről. Ahhoz, hogy az ember váltani tudjon, a legfontosabb az Istentől való megérintettség, hogy érzem az Ő szeretetét, és ez a szeretet vonz. Ha találkozik újra a tekintetünk, akkor át tudok állni erre a váltásra, kiszállok az autóból. Ehhez bátorság kell, mert ha kiugrom a rohanó autóból, megütöm magam, meg fogok sérülni benne, de az életben maradásomhoz ez mégis elkerülhetetlen. Jobb megsérülni, mint a végén meghalni.

Életmentő kérdés újra és újra feltenni a kérdést: Ha továbbmegyek az úton, ez hová fog vezetni?

Amikor az ember ezt meg tudja tenni, akkor van benne öröm, és van benne alázat.

- Ott van az öröm, hogy sikerült, hogy meg tudtam tenni – nem a saját erőmből, Krisztus erejéből. Van egy felszabadultság – igaz, hogy belesérültem, megütöttem magam, de sikerült.
- És van benne alázat, hogy Isten vitte ezt végbe az életemben. A kegyelem megfogta a kezem.

A mélyberántó gonoszságnak van misztériuma – ez a *mysterium iniquitatis*; de van a megmentő, az utánam jövő kegyelemnek is misztériuma.

A majdnem helyzet a szakadék széléig való csúszás: a naimi ifjút majdnem eltemették, Zakeus majdnem meghalt a bűnében, a házasságtörő asszonyt majdnem megkövezték. Az Isten értem jön és az én kinyújtott kezemet megragadja. Kell hozzá az én kinyújtott kezem. Ha eldugom a kezem, akkor Istennek sokkal nehezebb megragadnia.

Pótlék. Ha már a nagy életcéljaim elúsztak, akkor jön be az életembe a pótlék. Valamiért élnem kell, valahonnan örömet kell szereznem. Az emberben kiolthatatlan vágy van az Isten örömére, az Istenre.

Ha nincs meg a nagy életcélom, akkor valami pótlékot kell szereznem. A függőség, hazug pótlék jelen lehet már a lejtő elején is, de egyre inkább kezd középre vonulni, egyre nagyobb területeket igényel az életemből. Ha középen űr keletkezik, akkor képes középre tolódva sokkal súlyosabb károkat okozni. A pótlékra az a jellemző, hogy rengeteg, sőt, minden örömet attól vár a lecsúszó.

Semmi baj nincsen a hobbival. A hobbi, a játék, a pihenés mindig szelep, amire szükségünk van. *Mi nem megyünk, szabadságra, mi nem megyünk kirándulni, mert arra nincs időnk, sokba kerül* – mondjuk. Ez öngól, kapufa. Ez mindig hamis, igenis meg kell találni rá a lehetőséget.

Ha nincs szépség az életemben, akkor megjelenik az illegális szép. Valami öröme szükségem van. És ha nincs meg a természetes öröm, akkor keresni fogok természetellenes örömet.

A legális szép mennyire fontos az életünkben. A közös élmény, amihez vissza lehet nyúlni. Velem lenni minden nap öröm a másik számára. Mellettem ne legyen unalmas a másik számára.

A pótléknál a mellékszereplő főszereplővé válik. Minden időmet, energiámat, pénzem, figyelmemet magáénak követeli. Elhanyagolja az illető a munkát, a családját, a közösségét, az imádságát, Istennel való kapcsolatát. Minden idő, figyelem a pótlékra irányul.

Bármi lehet az életemben pótlék. Annál rafináltabb, minél jobb dolognak tűnteti fel magát. Lehet média, lehet játék, sőt, a társadalomban vagy az Egyházban elvállalt szerep is. Amikor mozgalmi árvák és özvegyek jelennek meg körülöttem. És az Egyház közben még veregeti is a vállamat. A pótlék, amely eltakarja az élet káoszát; megvigasztal, új életcélt ad, érzelmi kielégítést ad stb.

Lassan megérkezünk a lejtő aljához, amikor megjelenik az életuntság, az **önsajnálát**. Megjelenik a káosz kívül-belül. Már rabja lett valami függőségnek, pótléknak. Tudja, hogy hazugság; oda az önbecsülése; még Istentől is elhagyottnak érzi magát.

Fontos, hogy az ember önmaga felé is irgalmas tudjon lenni, nem gyűlölködjön önmagamat. Isten irgalma meg kell, hogy jelenjen önmagam felé is.

Az önsajnálát lehet az önszeretet tette is: senki nem sajnál engem, legalább én sajnálom magamat. Az önsajnálát lehet iszap - egyre jobban belesüppedek.

Érdekes történet van a Szentírásban a Bethesda fürdőnél. Ott van ez a 38 éve beteg ember, aki megsértődik Jézusra azért, mert meggyógyította őt, és az első adandó alkalommal elárulja a zsidóknak, hogy Jézus volt az. Amikor valaki ki akar mozdítani a megszokott, pocsványos életemtől. Olyan könnyű mondani, hogy nincs emberem, aki bevigyen, amikor megmozdul a víz. Szinte megsértődik Krisztusra, mert meggyógyítja. Könnyebb a tehetetlenségben élni és megélni, mint tenni a gyógyulásért. Amikor begyűjti a segítők segítségét, de önmaga semmit sem tesz azért, hogy önmaga kikerüljön. Sőt, a másikat hibáztatja, sőt, itt jön elő a bosszú is azok iránt, akik előtte segítettek rajta. Másoknak kell megváltozniuk, nem nekem. Ez a háritás: a lejtő aljára érve áldozatnak érzi magát.

Törés, katasztrófa. A lejtő aljára érve a száguldó autó becsapódik a földbe: amikor minden eldőlt már, elengedtem a kormányt, a lovak közé dobtam a gyeplőt.

Van egyfajta megnyugvás ilyenkor. Öngyilkos jelölteknél is látjuk azt, hogy mintha megnyugodott volna. Mint a válás előtti megnyugvás, amikor már eldöntöttem,

hogy elválunk - amikor már semmi nem érdekel, amikor már minden mindegy. Megbukott az élethivatásom – esetleg elhagytam; a válás szélére értünk, elhagytam a családomat, a gyerekeimet; szakítottam Istennel, a hittel, a közösséggel.

A karambol mindig végpontja egy folyamatnak. Ilyenkor elég egy kicsi lökés, egy jelentéktelen történet is a végső stádiumhoz. Egy szép virág elszáradása mindig a gyökérnél kezdődik láthatatlanul.

Hogyan tovább? – Kivezető utak

Mindig ott van az utánam nyúló, értem jövő kegyelem. A Teremtés könyvében látjuk, hogy az Isten mindig az ember keresésére indul, a bűn után is: *Ádám, hol vagy? Hová bújtál előlem?* Elbújok a kert fáinak közé, mert az Isten nem szeret, sőt nem is létezik, tagadom, hogy létezne, leveszem a tekintetemet róla. Az Isten pedig utánam jön, sosem adja fel, elúzni sem tudom magamtól. Ez a biztonság, Istennek ez az ölelő keze tartja az embert, hogy az Isten bíz benne.

A Monte Cristo grófja egyik feldolgozásában a későbbi gróf ott van az abbéval a börtönben, beszélgetnek, és azt mondja a gróf, hogy *Én már nem bízom az Istenben, nem hiszek benne*. Gyönyörű az abbé válasza: *De az Isten bíz benned, az Isten hisz benned*. Hiszek Isten szavának, az ígéretének, a hűségének.

A kétfajta bölcsesség között fontos, hogy válasszak: a józan észnek és a ráhagyatkozásnak a bölcsessége. Ugyanakkor ez nem egy vakmerő ráhagyatkozás, a kegyelem a természetre tud építeni. Az ősbűn óta az emberben ott van az ősbizalmatlanság, amit a kígyó elültetett az emberben, de ott van az ősbizalom is, hogy az Isten a legjobbat akarja nekem.

A bizalom teljessége a szeretet. És ebben a szeretetben nincs félelem – mondja Szent János apostol. A bizalom és a vakmerőség közötti különbség az, hogy a vakmerő az magában bíz. A bizalom pedig: aki tisztában van a félelmeivel, bevállalja, szembenéz velük, és odaadja Jézus kezébe. Az esküvőtökön ez a bizalom jelent meg – kéz a kézben: bizalommal adom a kezemet a kezébe, és tudom, hogy nem fogsz velem visszaélni. Valaki mondta, hogy *Tudom, hogy a feleségem bíz bennem; ez, ami erőt ad*.

Egyéni, majd közös munka a házastársak részére befejezni a megkezdett mondatokat. Nem muszáj mindet végiggondolni, válogassatok szabadon, azzal foglalkozz, ami most téged érdekel, ami a te aktuális élethelyzetedben érdekes!

- *A házasságunkban akkor bíztam benned leginkább, amikor...*
- *Akkor volt nehéz bíznom benned, amikor...*
- *Az segítené a bizalmunk elmélyülését, ha...*

A bizalomhiány abból fakad, hogy *Mi van, ha hibát követ el a másik?* – ezért nem bízik benne. *Mi van, ha visszaél a bizalmammal? Vagy olyat kér, ami nekem nehéz, amit nem tudok megugrani.* Vagy ott van a bizalomhiány másik oka, hogy én jobban tudom. *Nehogy már ő mondja meg, ő tudja jobban!*

- *Amikor a jegyűrűnkre nézek, az azt jelenti számomra, hogy...*
- *Amikor megfogod a kezem, az azt jelenti nekem, hogy...*
- *Amikor elutasítod a közeledésem, azt úgy élem meg, hogy...*

Másik feladat: Imát írni a másikért vagy együtt írni egy imát és azt minden nap elmondani.

Ha imádkozol a másikért, akkor másként tekintesz rá. Alakítja a te tekintetedet, ahogy ránézel, mert összenézel Krisztussal.

- *Mi az, amit feladtál a házasságodért?*

Vannak dolgok, amiket fel kell, hogy adjak a házasságomért, de nem mindent; önmagamat főleg nem, mert abban magam is sérülök, és visszalopkodok később magamnak belőle.

A jegyesek furcsán néznek rám, amikor azt mondom, hogy úgy menj bele a házasságba, hogy *Én ebbe a házasságba rá fogok menni, - de szívesen.* Ez azt jelenti, hogy az életemet akarom adni a másikért – szívesen.

- *Milyen pozitív dolgokat tanultál meg a házasságod ideje alatt? Mi az, amit tanultál az elmúlt évek során?*

Visszanyúlnék még egy-két dologhoz:

Olcsó életvitellel – és itt nem a pénz mennyiségéről van szó - nem lehet boldog az ember. Nincs olcsó diploma - egyikünknek sem adták ingyen a diplomáját vagy a szakmáját –, és nincs olcsó öröm, nincs olcsó házasság.

Uraknak mondom: bízni kell jobban a nők érzelmi intelligenciájában, a nő érzelmileg sokkal intelligensebb a férfinél. Előbb észreveszi a bajt és sikítani kezd. Oda kell erre figyelni.

Fontos, hogy a szexet nem lehet rögtön letudni – gyors, olcsó. A nőnek nagyon fontos az elhúzódo gyöngédség. A nőknek hadd mondjam, hogy sohasem lehet büntetés a szex megvonása. Mert aztán jön az illegális szép, a lopott öröm.

Isten utánam jövő szeretete. Karácsonykor azt ünnepeljük, hogy a sötétben, az éjszakában, a poklomban beleszületik, megérkezik az Isten. Hozzám jön feltartóztathatatlanul, megérkezik az istállószagú életembe, a házasságomba.

Fontos, hogy ha baj van, akkor azt mindig együtt csináljuk, és együtt tudjuk orvosolni is, helyrehozni is. Nincs olyan, hogy *Ennek is te vagy az oka!* Nincs ártatlan fél.

Egy történet befejezésül:

Egy újságíró felfigyelt egy idősebb házaspárra, mindketten szemmel láthatóan nagyon boldogok voltak. Az asszony különösen, pedig már beteges volt, alig tudott menni, arca csupa ránc. Ezen az arcon ott volt egy életnek minden szenvedése, nehézsége, fájdalma, de az asszonyból az öröm és a hála sugárzott. Az újságíró szerette volna megtudni ennek a két idős embernek a titkát, többször meglátogatta őket és meglepve látta azt, hogy nincs bennük semmi különös, sőt, szembeötlő hibáik is voltak mindkettőjüknek. Egyvalami mégis egészen különleges volt bennük, hogy amikor az asszony beszélt, akkor a férje csillogó szemekkel figyelte, szinte csüngött a szavain. Megfogalmazódott az újságíróban az a gondolat, hogy ezt az asszonyt nagyon szeretik. Arra is rájött, hogy nem azért szeretik ezt az asszonyt, mert annyira kedves vagy sugárzó, hanem azért olyan sugárzó és kedves, mert nagyon szeretik.

És egy vicc:

50. házassági évfordulóját ünneplő házaspár ül a padon, és látnak szemben egy fiatal párt, akik csókolóznak. Az asszony megböki az embert, hogy *Látod, ezt te is megtehetnéd!* Megbotránkozva néz rá az ember: *Hogy képzeled, nem is ismerem?* ☺